

TİB

**Tüm İktisatçılar Birliği
yayınları no:8**

**TEKELCİ
SERMAYE
İLE
İÇİÇE**

TİB araştırması

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ YAYINLARI

NO : 8

Kapak Dizeni : Fikriye Şişer

TEKELCİ SERMAYEYLE İÇİÇE

Birinci Baskı

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ

TÜSTAV

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ YAYINLARI

Karanfil Sok. 14/10

Ankara

18 18 72

Çelik Matbaası Ankara - 1017

Kapak Düzeni : Firuzan Enson

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	7
GİRİŞ	9
ÖRNEKLER	11
SONUÇ	41

TÜSTAV

Çark Matbaası, Ankara - 1975

İÇİNDENKİLER

7

9

11

14

TÜSTAV

bu broşürün amacı, emperyalistler (uluslararası tekelci burjuvazi) ile yerli tekelci burjuvazinin nasıl bütünleştiğini ve ekonomiyi nasıl hakim olduklarını sergilemektir. Bu oluşumun daha kuramsal düzeyde açıklanışı için daha önce yayınlanmış olan TİB broşür ve bültenlerine başvurulmalıdır.

Tüm İktisatçılar Birliği, ekonomi biliminin halkımızın kurtuluş mücadelesinde yararlı hale getirilmesini savunmaktadır. Bu nedenle, slogan düzeyinde söylenen birçok şeyin Türkiye gerçekleri içinde somutlaştırılmasını bir görev kabul ediyoruz. Günümüzde işçi sınıfını sömüren, emekçi sınıf ve tabakaların temel sorunları olan işsizlik ve pahalılığı yaratanlar, emperyalistler, emperyalistlerle bütünleşmiş yerli tekelci burjuvazi ve bunlarla işbirliği içinde olan büyük tefeci - bezirgân ve toprak ağalarıdır. Bu broşürün amacı, emperyalistler (uluslararası tekelci burjuvazi) ile yerli tekelci burjuvazinin nasıl bütünleştiğini ve ekonomiyi nasıl hakim olduklarını sergilemektir. Bu oluşumun daha kuramsal düzeyde açıklanışı için daha önce yayınlanmış olan TİB broşür ve bültenlerine başvurulmalıdır.

İşçi sınıfının öncülüğündeki emekçi sınıf ve tabakaların bu sömürücü azınlıkla uzlaşmaz çelişkileri vardır. «Kahrolsun emperyalistler», «kahrolsun tekelci burjuvazi» sözleri somutlaştırılmalı, yaşamımızı giderek zorlaştıran işsizlik ve pahalı-

lıkla emperyalizmin, tekelci burjuvazinin bağlantısı basit örneklerle kitlelere aktarılmalıdır. Bu sömürücü azınlığın tahakkümü kitleler önünde açığa çıkarılmalıdır. Tüm İktisatçılar Birliği, emekçi sınıf ve tabakaların ekonomik - demokratik mücadelelerine bu yolla yardımcı olunabileceği inancındadır.

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ

GİRİŞ

Uluslararası tekelci burjuvazi ve onunla bütünleşmiş olan yerli tekelci burjuvazinin oluşturduğu küçük bir azınlık halkımızı sömürmektedir.

İşçi sınıfı, topraksız ve az topraklı yoksul köylüler, küçük üreticiler, memur, esnaf ve zanaatkarlar yaşayabilmek için uluslararası tekelci burjuvazi ve onunla bütünleşmiş olan yerli tekelci burjuvazinin ürettiği malları tüketmek zorundadır. Çamaşır yıkayacaklar, dişlerini fırçalayacaklar, yemek yiyecek, elbise ve ayakkabı eskiteceklerdir. Eğer tüketecekleri bu mallar küçük bir azınlık tarafından üretiliyorsa ve bunların fiyatları maliyetlerinin çok üstünde ise, yani tekel fiyatlarıyla satılıyorsa, halkımız bu azınlık tarafından sömürülüyor demektir, hayatın pahalılaşmasının nedeni bu küçük sömürücü azınlığın kârlarını artırmasıdır.

«Uluslararası tekelci burjuvazi ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci burjuvazinin oluşturduğu küçük bir azınlık» diyoruz. Bu terime biraz daha yakından bakalım. Önce bir uluslararası tekelci burjuvazi var: Ford, Mobil Oil, Siemens, Unilever,

Philips, Goodyear, Pirelli, Shell isimleri dünyanın dört bir yanında faaliyette bulunan ve uluslararası teknelci sermayeyi oluşturan şirketler. Yerli teknelci sermaye diyoruz. Bunlar da uluslararası teknelci sermayenin denetiminde gelişen ve onunla bütünleşmiş olan kuruluşlar: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Türkiye İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Akbank, Hacı Ömer Holding, Koç Holding, Transtürk Holding, Eczacıbaşı Holding bunların önde gelenleri. Uluslararası sermaye ile yerli teknelci sermayenin bütünleşmesinden söz ediyoruz. Bunun anlamı, uluslararası teknelci sermayeyi oluşturan şirketlerle yerli teknelci şirketlerin ortaklaşa yatırıma gitmeleri ve veya patent lisans, hammadde, yarı mamul madde, yatırım malı alım satımıyla birbirlerine bağlanmaları ve az gelişmiş ülkelerin emekçi sınıfı ve tabakalarını beraberce sömürmeleridir.

Çağımızda kapitalizmin belirgin özelliği teknelcilik ve sermayenin uluslararası düzeyde bütünleşmesi, içiçe girmesidir. Dolayısıyla Türkiye'deki teknelci sermayenin uluslararası teknelci sermaye ile bütünleşmesi bir raslantı veya istek sonucu değil, sınıfsal bir zorunluluktur. Bütün gelişimi boyunca uluslararası teknelci sermayenin denetimi altında bulunan yerli teknelci sermaye bir sınıf olarak varlığını, büyüebilmesini ve halkı sömürülmesinden pay alabilmesini bu bütünleş-

meye borçludur. Bu yüzden böyle bir niteliği bulunan yerli teknelci sermaye ortaklığa girmeden mal üretiyor olsa bile çıkarları uluslararası teknelci sermayenin çıkarlarıyla bir olduğundan sömürünün niteliği değişmeyecektir.

Kısa tanımlamalardan sonra uluslararası teknelci burjuvazi ve onunla bütünleşmiş olan yerli teknelci burjuvazinin oluşturduğu küçük bir azınlığın hayatımızın her anına nasıl hakim olduğuna bazı örneklerle bakalım.

Burada yapacağımız çok karmaşık bir şey değildir. Esasında bu söylediklerimizi her gün gazetelerde, kullandığımız mallarda görebilirsiniz ve bizim burada sözünü edeceğimiz büyük bir çoğunluğu bu şekilde elde edilmiştir. Şirketlerin reklamlarına bakınız, ambalajların üstünü okuyunuz. Bu bütünleşmeyi her yönüyle açık olarak göreceksiniz.

Jilet - Traş Kremi :

Sabah kalktınız, Traş olacaksınız. Jilet ve traş kremine gerek var. Çoğumuz yabancı mallara para verecek durumda değiliz. Daha ucuz olan «Türk mallarını» kullanmak işimize gelir. Fakat üzerinde «Türk malı» yazan eşyaların kenarına köşesine bakarsanız, «Yerli malı, Türk ün malı, herkes onu kullanmalı» tekerlemesinin ne kadar

yanıltıcı olduğunu göreceksiniz. Örneğin eğer Perma Sharp jiletlerini kullanıyorsanız, size 11 Mayıs 1974 tarihli Milliyet gazetesindeki Perma - Sharp reklâmından bir parça aktaralım: «Yeni özel sistem Perma - Sharp, bu nedenle sürdürüyor üstünlüğünü. Türkiye'den İngiltere'ye, İspanya'dan Amerika'ya, İtalya'dan Avusturalya'ya. Tartışılmayacak şekilde.» Yani «Türk malı» olarak üretilen Perma - Sharp jiletleri, uluslararası tekelci sermaye ile yerli tekelci sermayenin bütünleşmesinin bir sonucudur. Perma - Sharp marka jiletlerini, Perma Sharp Ltd. isimli Amerikan şirketi (Sermayenin % 50'sine sahip) ile Kartal Çelik Eşya Ltd. Şirketinin ortaklığında 1966 yılında kurulan Perma Sharp Çelik San. A.Ş. üretmektedir. Siz kullandığınız her Perma - Sharp jileti için belli bir fiyat öderken, bu miktarın bir kısmı Perma - Sharpı üretme lisansına ve şirketin yarısına sahip olan emperyalist tekele gitmektedir. Bu jiletin maliyetinin çok üstünde tekel fiyatlarıyla, tekel kârlarıyla satıldığını eklemeye gerek yoktur. Yani kullandığımız jiletin fiyatı arttığında, hayat pahalılandığında, emperyalistlerin ve emperyalistlerle bütünleşmiş küçük bir azınlığın kasaları dolmaktadır.

Traş kreminizin de köşesine bakın. Gibbs traş kremi ise «G. ve A. Baker Ltd. Merkezi Londra, Türkiye Şubesi» yazıyordur. Çoğumuz üzerinde

Türkçe sözcükler yazınca bunun emperyalist tekellerin ürünü olabileceğini pek düşünmeyiz. Emperyalist tekellerin ürünü demek, bu malların üretiminden elde edilen kârların Türkiye'de emekçi halkın yararına olarak fabrika kurmaya, işsizlere iş alanı açmaya kullanılmadığı, bu tekellerin merkezlerinin bulunduğu ülkeye geri götürüldüğü veya bu tekellerin denetimi altında küçük bir sömürücü azınlığın çıkarları için kullanıldığı demektir. Peki bu mali tamamiyle yerli sermayeli bir tekel üretse durum farklı mı olacaktır? Kesinlikle hayır. Günümüzde yerli tekelci sermaye de aynı şekilde davranmaktadır, emekçi sınıf ve tabakaların aleyhine olarak kendi kârını azamileştirmeye çalışmaktadır. Bu işi gerçekleştirirken de emperyalistlerle bütünleşmektedir.

Eğer elektrikli traş makineniz varsa durum değişir mi? Hayır. Kullandığınız markaya bakın. Emperyalist tekellerin ve bütünleştikleri yerli tekelci burjuvazinin şirketlerinin ürünü göreceksiniz. Makineniz eğer ithal malıysa, emperyalist tekellerin fahiş kârlar etmesini sağlıyorsunuzdur. Eğer Türkiye'de monte edilmişse, uluslararası tekelci sermaye ile yerli tekelci sermayenin ortaklığında bulunan şirketler bir taraftan işçilerin yattığı artık - değere el koymaktadır (fabrikaların mülkiyeti onlarda olduğu için), diğer taraf-

tan malları değerlerinin çok üstünde tekel fiyatlarıyla satarak tüm tüketicileri sömürmektedir.

Alüminyum Eşya :

Traş oldunuz. Hanımınız, anneniz veya siz çay yapacaksınız. Eskiden çinko veya porselen demlik ve çaydanlık yaygındı. Şimdi ise hemen hemen bütün mutfak eşyaları alüminyum. Eskiden kalma bakır tencereler ise kalay derdinden kurtulmak için yavaş yavaş bırakılıyor, eskidikçe yerine alüminyumları alınıyor. Türkiye'de alüminyum levha üreten fabrikayı hiç düşündünüz mü? Madeni eşya fabrikalarının kullandığı alüminyum levhaları üretenlerden en büyüğü Nasaş Alüminyum Sanayi ve Ticaret A.Ş.'dir. Türkiye'de alüminyum levha, şerit, çubuk, v.b. üreten fabrikaların yıllık kapasitelerinin toplamı 27.5 bin tondur. Bu miktarın 15 bin tonuna Nasaş sahiptir. Bu şirketin sermayedarlarından genellikle söz edilmez. Şirketin sermayesi, International Finance Corporation denilen ve tüm emperyalist ülkelerin hisselerinin bulunduğu ve Dünya Bankası'na bağlı bir şirkete, Amax Alüminium Com. Inc. isimli çokuluslu bir tekele ve onlarla işbirliğinde olup yerli tekelci burjuvazinin temel direklerinden birini oluşturan Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'na aittir.

Türkiye'de alüminyum tüketimi her yıl artmaktadır. Bu ihtiyacın karşılanması için ise Eti-bank tarafından emperyalist tekellerden ham alüminyum ithalâtı yapılmaktadır. 1968 yılında 13 bin ton olan ham alüminyum ithalâtı 1973 yılında 40 bin tona fırlamıştır. 1969 yılında 1 kilo alüminyum 480 kuruştan ithal edilirken, 1973 yılı ithal fiyatı 730 kuruştur. Emperyalist tekeller hammadde fiyatlarını artırırken, emperyalistlerin yerli tekelci sermaye ile ortak yatırımları olan şirketler de boş durmamıştır. 1973 yılı Haziran ayında kilo başına ortalama fiyatı 20 TL olan alüminyum levha 1974 yılı Haziran ayında 32 TL olmuştur. Hayat pahalılığını yaratanlardan biri budur ve sorumluları bellidir.

Çay yapmak için ateşe ihtiyaç var. Artık bundan elli sene önceki gibi mangalda kömür yakıp yemek yapmıyorsunuz herhalde. Günümüzde şehirde gaz ocağı kullananların bile sayısı çok azalmıştır. Onun yerine herkes havagazı veya havagazının olmadığı yerlerde tüp gaz kullanıyor. İlaç ve doktorun bulunmadığı birçok ücra köyde tüp gazla karşılaşabilirsiniz. Şimdi burada biraz duralım.

Likid Gazlar :

İlk olarak bu gazların nereden çıktığına bakalım. Markası ne olursa olsun tüm tüp gazlar

petrol ürünüdür. Türkiye'nin petrol ihtiyacının önemli bir bölümü ise çokuluslu tekellerden, yani uluslararası tekeli sermayeden (Mobil, Shell, B.P., v.b.) maliyetinin çok üstünde tekel fiyatlarıyla sağlanmaktadır. Buna göre sizin evinizde kullandığınız bir tüp gazın maliyetinin bir kısmı bu şekilde uluslararası tekeli sermayenin kasasına yüksek kârlar olarak gitmektedir. Bunları tüpleyen şirketler arasında Ankara Gaz A.Ş., Aygaz A.Ş., Bursagaz A.Ş. ve Mobilgaz A.Ş. birer Koç Holding kuruluşudur. Son aylarda tüp gaz sıkıntısının bütün yurdu sarmasının ardında, piyasaya hakim olan yerli tekeli şirketlerin kâr hırsı aranmalıdır. Mangalınızı atmış, gazocağınızı elinizden çıkarıp tamamiyle tüp gaz kullanmaya başlamışsanız, yemek pişirmek için bir tüp gaza 30 lira yerine 50 lira da verebilirsiniz. Binlerce tüketicinin bu zorunlu durumunu tekeli sermaye de bilmektedir ve bundan azami ölçüde yararlanmaktadır.

Ocak - Kibrit - Plâstik Eşya :

Havagaza ocağınız ise büyük bir olasılıkla Türk Demir Döküm, Arçelik veya Auer markasını taşıyacak. Auer uluslararası tekeli sermayenin Türkiye'de yaptığı bir yatırımın ürünüdür. Türk Demir Döküm ve Arçelik şirketleri ise Koç Hol-

ding'e bağlı kuruluşlardır, yerli tekeli sermayeyi oluştururlar.

1973 yılında üretilen 607 bin likid petrol gazı (LPG) ocağının 211 bini Auer İmalât Sanayii A.Ş., 165 bini Türk Demir Döküm Sanayii A.Ş. ve 161 bini Arçelik A.Ş. tarafından gerçekleştirilmiştir. Yani bu üç şirket toplam ocakların % 88'ini üretmiştir. Piyasadaki bu tekel durumu ise fiyatların istenilen düzeye çıkarılabilmesi sonucunu doğurmaktadır. İstenilen fiyat düzeyi ise bu tekellerin kârını azamileştirecek fiyattır.

Ocağı yakmak için kibrite ihtiyacınız var. İster Kav, ister Türkay marka kibrit kullanın, Koç Holding'e bağlı kuruluşların ürünü tüketiyorsunuz. Tekel kibritlerinin piyasadan çekilmesi ve hemen arkasından kibrit fiyatlarının artması dikkatinizi çekmiştir.

Tabaklarınız plastik mi? Bakırın yerini nasıl alüminyum alıyorsa, porselenin yerini de plastik eşyalar alıyor. Son yıllarda evinize ne kadar plastik eşya aldığınızı bir düşünün: Tabaklar, leğenler, bardaklar, kovalar, v.b. Bunları üreten şirket hiç aklınıza geldi mi? Bunların büyük bir bölümünü Pilsa Plastik Sanayii A.Ş. üretmektedir ve bu şirketin hissesinin yüzde 94'ü Hacı Ömer Holding ve bu holdingin bir kuruluşu olan Bossa Tic. ve San. A.Ş.'ne aittir. Plastiğin ana maddesi de

petrol ürünüdür. Emperyalist petrol tekellerinin petrol fiyatlarını artırmaları sonucunda plastik eşya fiyatları da artacaktır.

Margarin :

Mutfağımızın demirbaşlarından biri de margarindir. Sana ve Vita yağlarının ambalajlarındaki yazılara göz attınız mı? Unilever - İş Tic. ve San. Ltd. Ş. yazar. Bu şirketin hissedarlarından olan Unilever N.V., Hollanda ve İngiltere'deki kapitalistlerin ortak bir şirkettir ve dünyanın en büyük gıda tekellerinden biridir. Yetmişden fazla ülkede 500'den fazla fabrikaya sahiptir ve bu fabrikalardan biri de Türkiye İş Bankası ile ortak olarak kurduğu Unilever - İş Tic. ve San. Ltd.Ş.'dir. Sana, Vita, Sanella gibi margarinleri kullanırken ödediğiniz paranın belli bir bölümü bu şirket kanalıyla uluslararası teknelci sermayenin (emperyalistlerin), geri kalanı ise yerli teknelci sermayenin kasalarına gitmektedir. Son aylardaki margarin kısıntısı da, piyasayı denetimi altında bulunduran tekellerin şirketinin daha fazla kâr elde etmek için tezgâhladığı bir oyundur.

Margarin üreten tekellerin yıllık kapasitesi 210 bin ton civarındadır. Bu miktarın 100 bin tonuna tek başına sahip olan Unilever - İş Tic. ve San. Ltd. Ş.'ne yukarıda değindik. Yapı ve Kredi

Bankası ile Persil Gesellschaft mbh'nin ortak yatırımı olan Türkiye Yağ ve Mamulleri A.Ş. (Turyağ) ise 25 bin ton kapasite ile Ufa ve Turyağ margarinlerini, Adana'da bulunan Toroslar Margarin San. T.A.O. 15 bin ton yıllık kapasite ile Evet ve Evin margarinlerini üretmektedir. Margarin piyasasında faaliyette bulunan 6 şirket, toplam kapasitenin yarısına sahip olan Unilever - İş Tic. ve San. T. Ltd. Ş.'nin önderliğinde teknelci bir piyasa yaratmış, kârlarını artırmak için üretimi kısmışlardır.

Maliyetin yükseldiğini ileri sürerek margarin fiyatlarının artırılmasını talep eden şirketlerin kâr durumlarına bakmak, bu isteğin ne kadar haksız olduğunu gösterecektir. Unilever - İş Tic. ve San. Ltd. Şirketi 1952 yılında 5 milyon TL. sermaye ile kurulmuş ve 1954 ile 1959 yılları arasında toplam 86 milyon TL. kâr etmiştir. Bu rakam Maliye Bakanlığı'na bildirilen kârdır ve emekçi sınıf ve tabakaların sırtından kazanılmıştır.

Nitekim margarin fiyatlarının artırılmasıyla birlikte piyasadaki darlık sona ermiştir. Burada da açıkça görüldüğü gibi, hayat pahalılığının asıl nedeni, emperyalistlerin ve emperyalistlerle bütünleşmiş yerli teknelci burjuvazinin kâr hırsıdır.

Diş Macunu :

Dişinizi fırçalıyorsunuz diyelim. Hangi mar-

kayı kullanırsanız kullanın ve dış macununun üstünde ne kadar «Türk malı» yazarsa yazsın, sizin ödediğiniz miktarın belli bir bölümü uluslararası tekeli sermayeye (emperyalistlere) aktarılmaktadır, yerli tekeli sermaye de fahiş kârlar elde etmektedir. Nasıl mı? Dış macunlarının üstündeki yazıları okuyun. Eğer İpana marka dış macunu kullanıyorsanız, Eczacıbaşı Holdinge bağlı Eczacıbaşı İlaç San. ve Tic. A.Ş.'nin ürünü tüketiyorsunuz demektir. Ama şirketin lisansı A.B.D.'deki Bristol Myers'e aittir. Dış macununa ödediğiniz paranın bir kısmı lisans hakkı olarak Eczacıbaşı tarafından A.B.D.'ndeki bu şirkete verilir. Dış macununun fiyatı da zaten maliyetinin çok üstündedir; yerli tekeli sermayenin temel direklerinden biri olan Eczacıbaşı Holding bu sayede tekel kârı elde etmektedir. Binaca marka dış macunu kullanıyorsanız, merkezi İsviçre'de bulunan Ciba-Geigy şirketine, Kolynos marka dış macunu kullanıyorsanız A.B.D.'ndeki Whitehall Laboratories'e lisans hakkı ödüyor, bu şirketlerin ortakları olan yerli tekeli burjuvaziye tekel kârları sağlıyorsunuz demektir.

Dış fırçanızda da karşınıza tekeli sermaye çıkacaktır: Uluslararası tekeli sermaye ve yerli tekeli sermaye. Dış fırçanızın markası **Banat Mod. 52** ise, kabında «fırça sapı Bayer Cellidor

hammaddesinden yapılmıştır» cümlesini okuyabilirsiniz.

Deterjan :

Son yıllarda deterjan kullanımındaki artış da dikkatinizi çekmiştir. Sekiz - on yıl önce tek temizlik aracı sabun idi. Çamaşır yıkamada yaygın olarak kil ve kül kullanılırdı. Bugün ise çeşitli şirketlerin ürettiği temizlik tozları küçük kasabalara ve hattâ köylere kadar yayılmıştır. Bunların üstündeki yazıları dikkatle okudunuz mu? **Çiti, Bacım** ve **Lobi** deterjanları, **DEVA Holding'e** bağlı **Ev İhtiyaç Maddeleri (Evma) A.Ş.'nin** ürünüdür. **Persil, Tursil** ve **Pril** ise Türkiye'de uzunca bir süredir faaliyette bulunan Türkiye Yağ ve Mamulleri A.Ş.'ne (Turyağ) aittir. Bu şirketin ortakları konusuna pek değinilmemiştir. Şirket, uluslararası tekeli sermaye ile yerli tekeli sermayenin (yabancı ve yerli sömürücülerin) bütünleşmesinin iyi bir örneğidir. Hissedarları Yapı ve Kredi Bankası ile **Persil Gesellschaft mbH'dir**. Diğer bir temizlik tozu olan **Vim'e** baalkım. Bu tozu **Gibbs** traş kremi üreten **G. ve A. Baker Ltd. Şirketi** Merkezi **Londra, Türkiye Şubesi** üretmektedir. Deterjan üretiminde kullanılan hammaddelerin % 70 - 75'i emperyalist tekellerden tekel fiyatlarıyla ithal edilmektedir.

Şekerleme :

Evinize şöyle bir göz gezdirin. Şekerlere bile lisans hakkı ödeyeceğimiz, şeker üreten yerli tekelilerin bile emperyalistlerle bütünleşmiş olduğu aklınıza gelir mi? Son zamanlarda her tarafta sık sık reklâmı yapılan Miss Bonbon şekerlerini her şekercede ve bakkalda bulabilirsiniz. Naylon torbasının üstünde hem İngilizce, hem Türkçe olarak bu şekerlerin İngiltere'deki Baker Pekins şirketi lisansı ile üretildiği yazılmaktadır. Bunun anlamı, sizin şekerleme için ödediğiniz paranın bir kısmının İngiltere'deki bu şirkete Kent Gıda Maddeleri San. ve Tic. A.Ş. tarafından aktarıldığıdır. Yani emperyalistler ve bu şekerleme şirketi bir taraftadır, emekçi sınıf ve tabakalar diğer tarafta.

Hayatın pahalanmasının gerçek sorumlularının emperyalistler (uluslararası tekeli burjuvazi) ve emperyalistlerle bütünleşmiş yerli tekeli burjuvazi olduğunu, bu küçük azınlığın daha fazla kâr elde etme çabalarının emekçi sınıf ve tabakaların yaşamını güçleştirdiğini görebiliyoruz. Tekeli sermayenin ürünlerinin değerlerinin çok üstünde tekeli kârlarıyla satılması, büyük miktarları bulan lisans, patent ödemeleri, kullandığımız bütün malların fiyatını artırmaktadır.

Radio - Buzdolabı - Çamaşır Makinası - Televizyon :

Evinizde radyo vardır. Eskiden radyolar ithal edilirdi, yani yabancı ülkelerde üretilir ve radyo olarak Türkiye'ye gönderilir, Türkiye'deki komprador burjuvazi aracılığıyla pazarlanırdı. Bugün elinizdeki radyo herhalde «Türk malı»dır, uluslararası tekeli sermayenin yerli tekeli sermaye ile ortak olarak yaptığı «dumansız, bacasız» montaj fabrikalarının ürünüdür. Yani tüm önemli parçalar tekeli fiyatlarıyla emperyalist tekelilerden alınır, emperyalistlerin ve/veya yerli tekeli burjuvazinin sahip olduğu şirketlerde bu parçalar monte edildikten sonra yeniden büyük kârlar eklenerek piyasaya sürülür. Emperyalist tekeli böylece gümrük vergilerinden büyük ölçüde kurtulmakta, hattâ ülkenin «sanayileşmesine» katkıda bulunduğu gerekçesiyle teşvik görmektedir. Fakat bu «sanayileşme» emekçi halkın daha etkin bir şekilde sömürülmesini amaçlayan, tekeli sermayenin (yani emperyalistlerin ve yerli tekeli burjuvazinin) yararına, çarpık, emperyalist ekonomilerin uzantısı bir sanayileşmedir. Radyonuz, televizyonunuz, çamaşır makinesi ve buzdolabınız hep bu anlamda montaj «sanayiinin» ürünüdür.

Önce buzdolabına bakalım. Piyasada 20'ye yakın marka buzdolabı var. Akla ilk gelen şey, bu

kadar çeşit marka arasında rekabet olacağı, daha fazla mal satmak isteyen markanın fiyatının düşürüleceğidir. Fakat gerçek durum hiç de böyle değildir. Yirmi markayı yirmi değişik şirket üretse bile birbirleriyle fiyatı düşürerek rekabet etme yerine reklam yoluyla rekabeti tercih ederler. Ayrıca bu kadar değişik markayı beş şirket üretmektedir. Arçelik A.Ş. Arçelik, Hoover, Aygaz, Mobilgaz, İpragaz ve Crosley markalarını, Profilo San. ve Tic. A.Ş. AEG, Singer, Norge, Ambra, Evsan ve Özaltın markalarını, Estaş Ev Cihazları San. ve Tic. A.Ş., Philips, Siera, Rekormat ve Acarsoy markalarını, Ahmet Özcan, Prescold, Marla Tic. ve San. Kol. Ş. ise Elektrolüks marka ev tipi buzdolabı üretmektedir. Bu beş şirket içinde Arçelik A.Ş. ve Profilo San. ve Tic. A.Ş., 1973 yılı buzdolabı üretiminin % 89'unu gerçekleştirmiştir. Sadece Arçelik A.Ş., toplam üretimin % 54'ünü elinde bulundurmaktadır. 1975 yılında ise Profilo'nun yılda 300 bin, Arçelik'in 250 bin buzdolabı kapasiteli birer fabrikası faaliyete geçecektir. 1973 yılı toplam üretimi 280 bin buzdolabıdır. Bu yeni tesislerle birlikte bu alanda tekelleşme düzeyi daha da yükselecektir.

Çamaşır makinasında da durum farklı değildir. Piyasadaki 15 kadar değişik markayı dört şirket üretmektedir. Arçelik A.Ş., Arçelik, Aygaz, Mo-

bilgaz ve İpragaz markalarını, Profilo San. ve Tic. A.Ş. AEG, Sinter, Ambra, Profilo, Norge ve Evsan markalarını, Estaş Ev Cihazları San. ve Tic. A.Ş. Philips, Siera, Rekormat ve Acarsoy, Gülok Tic. ve San Ltd. Ş. ise Hoover marka çamaşır makinası üretmektedir. 1973 yılında toplam 95.300 çamaşır makinası üretiminin 57.500'ünü Arçelik A.Ş., 15.800'ünü Gülok Tic. ve San. Ltd. Ş. gerçekleştirmiştir.

Radyo, buzdolabı, çamaşır makinası, televizyon, kamyon, otomobil gibi montaj sanayii ürünlerinden uluslararası tekелci sermaye ile yerli tekелci sermayenin içiçe geçişini, bütünleşmesini somut olarak görebiliyoruz. Buzdolabı ve çamaşır makinasında toplam üretimin yarısından fazlasını gerçekleştiren Arçelik A.Ş., Koç Holding'e bağlı bir kuruluştur. Yerli tekелci sermayenin temel taşlarından biri olan Koç Holding'in uluslararası tekелci sermaye ile nasıl bir çıkar birliği içinde olduğu birçok örnekle bu çalışmada zaten sergilenmiştir.

Televizyon piyasasında da yurt içi üretim git-tikçe artan ölçüde ithalâtın yerini almaktadır. 1973 yılında Türkiye'de toplam 132 bin televizyonun 28 binini Türk Philips (Philips, Siera, Radiola ve Aga markalarıyla) 24 binini Profilo (National, Profilo, AEG, Atlas ve Tonberg markalarıyla), 28 binini bir Koç Holding kuruluşu olan Bekoteknik

(Beko ve Nordmende markalarıyla) ve 37 binini Cihan Adi Komandit Ş. (Grundig markasıyla) üretmiştir. Burada da üst düzeyde bir tekelleşme ve buna paralel olarak uluslararası tekelci sermaye (emperyalizm) ile yerli tekelci sermayenin bütünleşmesini gözlemliyoruz.

Radyonuzun markası Grundig, Philips, Siemens olabilir. Buna göre ya Türk Philips Tic. A.Ş.'nin, ya da Türk Siemens Kablo ve Elektrik San. A.Ş.'nin ürünlerini kullanıyorsunuz demektir. Bu şirketlerin, isimlerinin başına «Türk» kelimesi koyma konusundaki titizlikleri de dikkatinizi çekmiştir. «Türk Siemens»in ortakları şu kuruluşlardır: Çokuluslu bir Hollanda şirketi olan Siemens ve yerli tekelci sermayeyi temsilen de Koç Holding ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası.

Kapitalistin varoluş amacı azami kâr elde etmektir. Bunun için işçilerin yarattığı artık değere el koyarak ve malları değerlerinin üstünde fiyatlarla satarak mümkün olduğu kadar fazla kâr sağlamaya çalışır. Bu ilişkide yabancı ve yerli kapitalistler, emekçi halkları sömürmek için kolayca bir araya gelir. Amaçları ise daha fazla kârdir. Bu kârın kaynağı ise başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi sınıf ve tabakalardır. Buraya kadarki ve bundan sonraki örnekler bir gerçeği apaçık bir şekilde sergilemektedir: Emperyalistler

ve emperyalistlerle bütünleşmiş yerli tekelci burjuvazi ile işçi sınıfının önderliğindeki emekçi sınıf ve tabakaların çıkarları kesinkes karşıttır, asla uzlaşamaz.

Elektrik Ampülü :

Evinizdeki ampullerin isimleri dikkatinizi çekti mi? Ampulleriniz dört markadan biridir: General Electric, Philips, Edison veya Tekfen. Philips ampulleri Türk Philips'in ürünüdür. General Electric ve Edison ampullerini General Elektrik Türk A.Ş. üretmektedir. Bu şirketin yapısı da az gelişmiş ülkelerde «sanayileşmenin» niteliğini açıkça göstermektedir. Şirketin hissedarları Türkiye İş Bankası, Koç Holding ve uluslararası tekelci sermayeyi temsilen de A.B.D.'nden General Electric Company. Vehbi Koç bu fabrikanın kuruluşunu «Hayat Hikâyem» isimli kitabında şu şekilde anlatıyor: «Bu ikinci gidişimde Türkiye'de General Electric Ampul Fabrikası kurulması kararını aldım. Uzun konuşmalar oldu, Türkiye'ye heyetler gelip gitti, sonunda şirket kuruldu, fabrika inşaatına başlandı, başarı sağlandı. Memlekette Amerikan sermayesi ile ortak ilk fabrika böylece kuruldu. Döviz tasarruf edildi. General Electric kazandı, biz kazandık. Bu başarımdan dolayı çok memnunum.» Evet, General Electric

kazandı ve Vehbi Koç kazandı ama Türkiye halkı çok şey kaybetti.

General Electric marka ampullerin genel dağıtımıcısı ise bir Koç Holding kuruluşu olan Beko-teknik'tir. Eğer Tekfen ampulleri kullanırsanız, «Türk - Alman işbirliğine» dayanan, Tekfen Endüstri ve Tic. A. Ş.'nin ürünlerini tüketirsiniz. Bu şirketin hissesinin % 49'u N.V. Philips Gloeilampenfabrieken şirketine, geri kalanı yerli tekelci sermayeye aittir. Yani lamba fiyatlarındaki artıştan emperyalistler ve emperyalistlerle bütünleşmiş yerli tekelci burjuvazi yararlanırken, tüm emekçi sınıf ve tabakaların yaşamı zorlaşmaktadır.

Otomobil :

Sabah evinizden çıktınız. Karşınızda ilk göreceğiniz şeyler hiç şüphesiz arabalar: Taksi, otobüs ve kamyonlar. Bunların bir kısmı yabancı marka, bir kısmı «Türk malı». Bundan onbeş yıl önce Türkiye'de motorlu araç üretilmezdi. Bugün Anadolu'nun dört bir yanında Türkiye'de üretilmiş motorlu araç görebiliyoruz. Fakat burada da bir oyun oynanıyor.

Türkiye'de binek arabası üreten şirketlere bakalım. Otosan Otomobil Fab. A.Ş. Koç Holding'e bağlı bir kuruluştur. Uluslararası tekelci serma-

yeyi oluşturan şirketlerden biri olan Ford Motor Company'nin ürünlerinin Türkiye'de montajını yapmaktadır. Bu arada piyasaya sürdüğü Anadolu marka otomobilde ise Ford teknolojisi ve buna bağlı olarak da Ford motor ve yedek parçaları kullanılmaktadır. Tofaş Türk Otomobil Fab. A.Ş. ise 1968 yılında kurulmuştur. Şirketin hissedarları merkezi İtalya'da bulunan çokuluslu bir tekel olan International Holding Fiat (% 41.5), Makina Kimya Endüstrisi Kurumu, Koç Holding ve Türkiye İş Bankası'dır. Üretilen Murat marka binek arabalarında Fiat teknolojisi ve parçaları kullanılmaktadır. 1969 yılında kurulup Renault marka otomobil üreten OYAK - Renault Otomobil Fab. A.Ş. hissedarları ise Ordu Yardımlaşma Kurumu, Yapı ve Kredi Bankası ile Fransa'da bulunan Regie Nationale des Usines Renault'dur.

Dikkat edileceği gibi, Otosan Koç Holding'e bağlı olmakla beraber, Koç Holding'in Tofaş'ta da hissesi vardır. Aynı durumu oto lastiği üretiminde de görebiliriz. Mevcut üç şirketten Türk Pirelli A.Ş. ve Uniroyal Endüstri T.A.Ş.'nde hissesi olmasına rağmen, Koç Holding, Fisk lastikleri üretmek için Uniroyal'in teknik işbirliği ile 10 milyon TL sermaye ile kurulan Fisk Lastikleri San. A.Ş.'nin 7 milyon TL'lık bölümüne sahiptir.

Otobüs - Minibüs :

Türkiye artık otobüs de ithal etmemektedir. Dünyanın büyük otobüs üreticileri yerli tekeli sermaye ile ortaklaşa olarak montaj «sanayii» yatırımları yapmış ve büyük kârlar elde etmiştir. Bu büyük kârlar bir taraftan maliyetlerinin çok üstünde tekel fiyatlarıyla ithal edilen motor ve yedek parçalardan, diğer taraftan bu şişirilmiş maliyetlerin bile çok üstünde yapılan satışlardan kaynaklanmaktadır. MAN otobüslerini ele alalım. Bu marka kamyon ve otobüsleri 1965 yılında kurulan MAN KAMYON ve Otobüs Sanayii A.Ş. üretmektedir. Şirketin sermayesinin üçte biri Almanya'da bulunan Maschinenfabrik Augsburg - Nürnberg A.G.'ye aittir. Üretimde Alman teknolojisi kullanılmaktadır. Yani uluslararası tekeli sermaye, bir taraftan lisans hakkı olarak üretilen her kamyon ve otobüs için belli bir ücret almanın ötesinde şirketin kârından da pay sağlamaktadır. Yani uluslararası tekeli sermaye ile yerli tekeli sermaye tam bir çıkar birliği içindedir. Mercedes-302 otobüslerini ise Türkiye'de Otomarsan Otobüs ve Motorlu Araçlar San. A.Ş. üretmektedir. 1966 yılında kurulmuştur. Şirketin sermayedarlarından olan Daimler - Benz tekelinin 160'dan fazla ülkede 150.000 kadar kişinin çalıştığı 3.500 kadar üretim birimi vardır. Diğer hissedarlar Kadir Hasoğlu

ve Ortakları Kol. Ş. ile Mengerler Tic. T.A.Ş.'dir. Şehirlerarası otobüs ulaştırma fiyatları arttığında suçlanması gerekenler, yabancı kapitalistlerle yerli kapitalistlerin ortaklığı olan bu otobüs tekelileridir.

1973 yılında dört şirket otobüs üretiminde bulunmuştur: Otomarsan (790 adet Mercedes), MAN (213 adet MAN), Otobüs Karoseri San. (88 adet Magirüs) ve Otoyol (100 adet Bussing). Minibüsleri ise Otosan (3.502 adet Ford), BMC (1.014 adet BMC) ve Otobüs Karoseri San. (118 adet Magirüs) üretmiş. Otoyol ve Otosan, Koç Holding'e bağlı kuruluşlar ve uluslararası tekeli sermayenin ürünlerini monte işleminden geçirdikten sonra tekel fiyatlarıyla pazarlıyorlar. Diğer şirketlerde ise uluslararası tekeli sermaye ile yerli tekeli sermayenin bütünleşmesini görüyoruz.

Kamyon ve kamyonet üretiminde uluslararası tekeli sermaye ile yerli tekeli sermayenin bütünleşmesinin oluşturduğu tekeli piyasayı şöyle özetleyebiliriz:

1973 yılında Türkiye'de 11.487 kamyon üretilmiştir. Bu miktarın 3.728'i BMC, Austin ve Morris markaları ile BMC A.Ş., 3.150'si Ford marka ile Koç Holding'e bağlı Otosan, 1.380'i Bedford markası ile Genoto, 1.200'ü Dodge, Desoto, Fargo, markaları ile Chrysler, 1001'ini de MAN markası

ile MAN Anonim Şirketi gerçekleştirmiştir. Yani 5 şirket toplam üretim içinde yüzde 91'lik bir paya sahiptir. Kamyonet üretiminde ise sadece 5 şirket vardır ve 1973 yılındaki 9.406 kamyoneti şu şekilde bölüşmüşlerdir: Chrysler, 3.600; Çelik Montaj (Skoda markası ile), 2.385; T.O.E. (International markası ile), 1.328; B.M.C., 1089 ve Otosan, 1004.

Oto Lâstiği :

Ulaştırma maliyetlerini etkileyen diğer bir öge de lâstik fiyatlarıdır. Lâstik üretimine baktığımızda da, uluslararası tekeli burjuvazi ve onunla bütünleşmiş yerli tekeli burjuvazinin oluşturduğu küçük bir azınlığın hakimiyetini görüyoruz. 1950'lerde lâstik ihtiyacı ithalât yoluyla karşılanırken, günümüzde lâstiği «kendimizin» ürettiği söyleniyor. Şimdi bu «kendimizin» kimler olduğuna bakalım.

Lâstik sanayiinde üç şirket var: Goodyear, Türk Pirelli ve Uniroyal.

Goodyear Lâstikleri Türk A.Ş. 1962 yılında kurulmuştur. Lâstik üretiminde maliyetinin yüzde 60 kadarı A.B.D.'ndeki The Goodyear - and Rubber Company'den ithal edilen hammadde ve yardımcı maddelerden oluşmaktadır. Şirketin hissedarları arasında ise yine bu şirket vardır. Di-

ğer hissedarlar Ordu Yardımlaşma Kurumu, Tatko, Garanti Bankası, Rifat Yalman ve Tayyar Çullu'dur.

Türk Pirelli ise 1960 yılında kurulmuştur. Yabancı hissedar olan çokuluslu Pirelli Tekeli hisselerinin yüzde 51'ine sahiptir. Diğer ortaklar ise Türkiye İş Bankası, Vehbi Koç ve Eli Burla'dır.

Uniroyal lâstiklerini üreten Uniroyal Endüstri Türk A.Ş. ise merkezi A.B.D.'nde bulunan U.S. Rubber Company of U.S. ortaklığında ve lisansıyla faaliyette bulunmaktadır. Diğer hissedarlar Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Yapı ve Kredi Bankası ve Vehbi Koç'tur.

Türkiye'de lâstik pazarına üç büyük şirket hakim olunca bu üçünün bir araya gelip lâstik fiyatlarını aralarında kararlaştırmalarında hiçbir zorluk yoktur. Zaten Vehbi Koç hem Türk Pirelli'nin, hem de Uniroyal'in ortağı durumundadır. 450 binden fazla motorlu araç sürekli olarak lâstik kullanmaktadır. Tarlasını sürececek bir köylü işinin geri kalmaması için bir lâstiğe ikibin lira yerine ikiyüzbin lira da verir, piyasada bulamazsa karaborsa dörtbin liraya da alır. Bu şirketler piyasadaki tekel durumlarından yararlanarak lâstik fiyatlarını sürekli olarak artırmakta, daha fazla kâr elde etmek için piyasaya sürdükleri lâstik miktarını zaman zaman ihtiyacın altında tutmaktadır.

lar. Bu şirketlerin uluslararası tekeli sermayenin yerli tekeli sermaye ile ortak olarak yatırıma gittiği kuruluşlar olduğunu görmüştür. Hammaddeler ve üretim teknolojisi, bağlı olunan çokuluslu tekellerden değerlerinin çok üstünde tekel fiyatlarıyla satın alınır. Böylece tekeli sermaye (uluslararası tekeli sermaye ve yerli tekeli sermaye) büyük kârlar elde eder.

Tekeli sermaye ile içiçe geçmemiz bu kadarla bitmi şmidir? Hayır.

Dikiş Makinesi :

Dikiş makinenize bakın. 1974 yılı için yapılan tahminlere göre sanayi ve ev tipi dikiş makinesi üretimi 160 bin adettir. Bu 160 bin dikiş makinesinin 125 binini üç şirket üretmektedir: Singer Sanayii A.Ş. (Singer markası ile 75 bin), Uğurgil Tic. ve San. Adi Komandit Ş. (Numan, Köhler, Uğurgül, Lucznik, Union, Necchi, Toyota, Busch, Crosley, Evsan markaları ile 30 bin) ve Zetina Dikiş Makinaları San A.Ş. (Zetina markası ile 20 bin). Singer Sanayii A.Ş.'nin sermayesinin tümü merkezi A.B.D.'nde bulunan Singer tekeline aittir. Yerli ve yabancı tekeli sermayeyi oluşturan bu üç şirket, Türkiye'de dikiş makinaları fiyatını kendi kârlarını azamileştirecek şekilde düzenleyebilir.

Evinizde sobanız vardır. Markası Türk Demir Döküm İse Koç Holding'e bağlı Türk Demir Döküm A.Ş.'nin mallarını tüketiyorsunuzdur.

İlaç :

Türkiye'de en yoğun bir sömürünün sürdüğü diğeri bir alan da ilaç üretim ve satışlarıdır. Birçok çokuluslu ilaç tekeli doğrudan doğruya yatırımda bulunmuştur. Türk Hoechst San. ve Tic. A.Ş., Türk Bayer Kimya San. Ltd. Ş., Abbott Baloires, Santoz Kimya San. Ltd. Ş., Roche Müstahzarları San. Ltd. Ş., Pfizer İlaçları A.Ş., Carlo Erba Türk Ltd. Ş. emperyalistlerle yerli tekeli burjuvazinin ortak yatırımlarının en önemlileridir. İlaç fiyatları son derece yüksektir, çünkü emperyalistler ve yerli tekeli burjuvazi fahiş kârlar elde etmektedir. İnanılması zor bir sömürü sürdürülmektedir. Dünya piyasalarında kilosu 1,80 dolardan (25 lira kadar) satılan bir ilaç hammaddesinin (Bellaton Total Alkoloid) Türkiye'ye bu ilaç şirketleri tarafından 457.50 dolardan (6.400 lira kadar) ithal edilmiş gibi gösterildiği ve maliyetlerin bu miktar üzerinden hesaplandığı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından belgelenmiştir. Yabancı sermayenin doğrudan doğruya yatırımının olmadığı ilaç tekelleri için de durum aynıdır. Patent ve hammadde temini yollarıyla

emperyalistlerle bütünleşmiş olan bu şirketler de kendi çıkarlarına ve emekçi sınıf ve tabakaların aleyhine bir ilaç politikası izlemektedir.

Meşrubatlar :

Emperyalist - kapitalist üretim biçiminin hakimiyetinin daha yaygınlaşmasıyla birlikte meşrubat tüketimi de artmıştır. 1973 yılında 653.000.000 (653 milyon) şişe gazlı ve kolalı meşrubat, 186.000.000 şişe meyva suyu tüketilmiştir.

Meşrubat üretiminde de tekellerle, uluslararası tekелci sermaye (emperyalizm) ve bütünleştiği yerli tekелci sermayeyle karşı karşıyayız. Kolalı ve gazlı meşrubat toplamının 160 milyonunu İstanbul Meşrubat San. (Coca-Cola, Elvan), 158 milyonunu Fruko - Tamek (Pepsi-Cola, 7 Gün, Fruko), 120 milyonunu DEVSAN (Deva Holding'e bağlı, Ankara-Kola, Ankara gazozu), meyva suyunun yarısından fazlasını (186 milyon şişenin 100 milyonunu) Meysu üretmektedir.

İstanbul Meşrubat Sanayii, süttten daha pahalıya içtiğiniz her şişe Coca-Cola karşılığında ödediğiniz paranın bir kısmını A.B.D.'ndeki The Coca-Cola Export Corporation'a aktarmaktadır. Uluslararası tekелci sermaye ile yerli tekелci sermayenin çıkarları burada da aynıdır.

Bira da tüketimi son yıllarda büyük miktarlarda artan içeceklerden biridir. Tekel birasının bulunmamasına karşın, daha pahalı olan Efes Pilsen ve Tuborg biralarını köylerde de bulabilirsiniz, tabii tekел fiyatlarıyla. Bu içecekleri üreten Ege Biracılık ve Malt San. A.Ş. ile Türk Tuborg A.Ş., gazetelere, radyoya, televizyona verdikleri reklamlarda ürünlerinin tüm dünyada tüketildiğini söyleyerek, uluslararası tekелci sermaye ile bütünleştiklerini gururla açıklıyorlar.

Konut Malzemesi :

Kiracıysanız evlerin pahalılığından şikâyetçisinizdir. Ev sahibiyse ev kiralalarının düşüklüğünden. İki tarafın da şikâyetçi olması halinde hasatlığın nedenini başka yerde aramak gereklidir. Kiraların yüksek olmasının ve gittikçe artmasının suçlusu yine tekелci sermayedir. Uluslararası tekелci sermaye ve onunla bütünleşmiş olan yerli tekелci sermaye.

Bina yapımındaki temel hammaddelere bakalım: Önce çimento gerekli. Çimento sanayiindeki yatırımlarda yerli tekелci sermayenin denetimini şu şekilde özetleyebiliriz. Akçimento ve Çimsa Çimento San. ve Tic.'de Akbank'ın, Anadolu Çimentoları ile Nuh Çimento'da Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'nın, Konya ve İzmir Çimento Fabri-

kalarında ise İş Bankası'nın hisseleri var. Maliyetin önemli öğelerinden birini oluşturan demir de Ereğli Demir Çelik Fabrikası tarafından üretilmekte veya ithal edilmektedir. Bu şirkette de bir A.B.D. tekeli olan Koppers Associates S.A. ile Türkiye İş Bankası'nın hisseleri vardır. Cam üretiminde ise Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. hemen hemen tekel niteliğindedir ve şirketin hemen hemen tümü Türkiye İş Bankası'na aittir. Bu şirket ise Paşabahçe Cam San. A.Ş., Çayırova Cam San. A.Ş., Topkapı Şişe San. A.Ş. gibi kuruluşları denetimi altında bulundurmaktadır. Diğer önemli cam üreticisi olan Güney Cam Fab. A.Ş.'nde Akbank'ın, Anadolu Cam Sanayii'nde ise Yapı ve Kredi Bankası'nın önemli hisseleri vardır.

Bu örneklerden de görüldüğü gibi, yapı malzemesi fiyatlarındaki artıştan uluslararası tekeli sermaye (emperyalizm) ve emperyalistlerle bütünleşmiş yerli tekeli sermaye yararlanmakta, tüm emekçi sınıf ve tabakalar sömürülmektedir. Emperyalistlerle çıkar birliği içindeki küçük bir azınlık ve emperyalistler, emekçi halkın en önemli sorunu olan pahalılığın gerçek sorumlusudur.

Eğer soğuk ve sıcak geçirmediği söylenen Ytonglardan kullanılıyorsa, Türkiye Sına Kalkınma Bankası'nın önderliğindeki bir grup kapitaliste ve İsveç'teki Ytong International Şirketine kâr sağlanıyor demektir. Cam elyafı kullanılacaksa,

Cam Elyaf Sanayii ve İzocam'ın ürünleri kullanılacaktır. Birincisinin hissedarları arasında Türkiye Şişe ve Cam Fab. A.Ş., Türkiye İş Bankası ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası var. İzocam'ın hissedarları ise Koç Holding, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Türkiye Şişe ve Cam Fab. A.Ş. ve yabancı ortak olarak da Linzer Glass-spinnerei. İzocam ayrıca Fransa'daki Saint - Gobain ve A.B.D.'ndeki Owens Corning şirketlerinin lisanslarını kullanmaktadır.

Evinizde kullandığınız boya da uluslararası tekeli sermaye ve bütünleştiği yerli tekeli sermayenin sömürü aracıdır. Türkiye'de dört büyük boya üreticisi vardır: Bayraklı Boya ve Vernik, CBS, DYO ve Sadolin Sentetik Boya Fab. ile Marshall Boya San. Bayraklı Boya ve Vernik San. A.Ş.'nde Belçika kaynaklı Vernis Claessens S.A.'nin, Marshall Boya ve Vernik San. A.Ş.'nde A.B.D. kaynaklı Marshall Oil and Chemicals'ın (% 40 oranında) hissesi vardır. Diğer şirketler ise patent ve hammaddeler yoluyla emperyalist tekelilerle bütünleşmiştir. Burada da gördüğümüz, işçi sınıfının öncülüğündeki emekçi sınıf ve tabakalar karşısında emperyalistler ve yerli tekeli burjuvazinin ittifakıdır. Bu şirketlerin aralarında anlaşıp boya fiyatlarını maliyetlerinin çok üstünde belirlemleri ve böylece tekel kârları elde etmelerine hiçbir engel yoktur.

İplik - Kumaş :

Giydiğiniz elbelerde de aynı sömürüyü ve aynı bağımlılığı görmek mümkün. Eskinin pamuklu ve yünlüsünü yerini şimdi sentetik elyaf-tan dokunmuş kumaşlar alıyor. Hemen hemen her kumaşta sentetik elyaf var. Türkiye'de ise sentetik elyaf üreten şirketlerden birinde İş Bankası'nın iştiraki var: Polylen Sentetik İplik Fab. A.Ş. diğer iki şirket ise daha büyük: Sasa Sun'i ve Sentetik İplik Fab. ile Sifaş Sentetik İplik Fab. Birincisi Hacı Ömer Sabancı Holding'e bağlı bir işletme ve aynı zamanda Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'nın da iştiraki var. Sifaş ise uluslararası tekeli sermayenin yerli tekeli sermaye ile bütünleştiği bir işletme. International Finance Corporation, BASF ve Vickers-Zimmer şirketlerinin hisseleri var.

Kumaş üretimine gelince ,en büyük kuruluşlardan ikisi olan Bossa ve Bozkurt Mensucat'ın birincisi Akbank'ın, ikincisi ise Koç Holding'indir. Ayrıca Yapı ve Kredi Bankası'nın da bu alanda önemli yatırımlar vardır.

SONUÇ :

Şimdiye kadarki örneklerden görüldüğü gibi, emperyalistler bütünleştikleri yerli tekeli burjuvazi ile birlikte emekçi halkı sömürmektedir. Bu sömürde tekel fiyatları ile satış önemlidir. Bunun kaynağı ise piyasada az sayıdaki şirketin aralarında anlaşarak üretimi kısımları ve fiyatları maliyetlerin çok üstünde artırmalarıdır. Örneğin eğer kalp hastalarının kullanabileceği bir ilaç ancak bir şirket tarafından üretilebiliyorsa, kalp hastaları bu ilaç ancak bir şirket tarafından üretilebiliyorsa, kalp hastaları bu ilaç için şirketin isteyeceği fiyatı ödemek zorundadırlar. Bu ilacın maliyetinin çok düşük olduğunu, fiyatların da düşürülmesi gerektiğini ileri sürerek ilacı satın almamazlık edemezler. İşte ilacın gerçek değeri ile bu yüksek fiyat arasındaki farka tekel kârı diyoruz. Bu kârın kaynağı üretimde bulunan şirketin piyasaya hakim durumda olmasıdır. Emperyalizm döneminde ise hemen hemen bütün alanlarda tekeller egemendir. Az gelişmiş ülkelerde ise bir ta-

raftan emperyalistler, diğer taraftan emperyalistlerin denetimi ve gözetimi altında gelişmiş bir yerli tekелci burjuvazi vardır. İkisi arasında bir bütünleşme vardır. Bu bütünleşme sonucu ortaya çıkan tekeller hemen hemen bütün tüketim mallarını denetimleri altında tutarlar. Bunların örneklerini gördük, göreceğiz.

Bu bütünleşme yalnız tüketim malları alanında değildir. Gübre, tarım ilaçları, traktörler, yol yapım araçları, borudan takım tezgâhına, şeffaf banttardan pile, mukavvadan motora, kolonyadan kâğıt mendile, hesap makinasından fotoğraf malzemesine kadar binlerce tüketim malı, yarı-mamul mal ve yatırım malında bu denetimi görmek mümkündür. Bunları görmek için çevremize biraz daha dikkatli bakmamız, şirketlerin reklamlarını dikkatle gözlememiz, markalara dikkat etmemiz yeterlidir. O zaman emperyalizmin içimize ne kadar girdiğini, emperyalistlerle yerli tekелci burjuvazinin nasıl bütünleştiğini ve başta işçi sınıfı olmak üzere topraksız ve az topraklı yoksul köylüyü, küçük üreticiyi, esnafı, memuru, zanaatkârı nasıl sömürdüğünü somut olarak görebiliriz, yaşamımızı giderek zorlaştıran pahalılığın ve işsizliğin gerçek yaratıcılarının kimler olduğunu kavrayabiliriz.

Tekelci sermayeyle bu kadar içiçe geçmemizin, emperyalistler ve emperyalistlerle bütünleş-

miş yerli tekелci burjuvazinin oluşturduğu bir azınlığa bu kadar bağımlı olmamızın anlamı nedir? Bunun anlamı, bu azınlığın kullandığımız bu malları istediği an piyasadan çekilmesini, bulunamamasını sağlayabilecek ve bu yolla da kendisini «kuşatmaya» çabalayan ilerici - demokrat yönetimlerin ya yıkılmasına, ya da kendi denetimi altına girmesine yol açacak güçte olduğudur. Emperyalizmden ayrı ve güçsüz bir yerli tekелci burjuvaziden söz etmek hatalıdır. Yerli tekелci burjuvazi uluslararası tekелci burjuvaziyle bütünleşmiştir, ondan güç alır. Yerli tekелci burjuvaziye karşı yöneltilecek her hareket karşısında tüm ekonomik, ideolojik, politik ve nihayet askerî gücüyle emperyalizmi bulur.

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ YAYINLARI

1. ORTAK PAZAR BOYUNDURUĞU; AYDIN KÖYMEN
2. KAPİTALİST PARA SİSTEMİNİN ÇÖKÜŞÜ; MUSTAFA DANIŞMAN
3. EMPERYALİZM VE TÜRKİYE'DE MADENCİLİK ALANINDA YABANCI SERMAYE; YILDIRIM KOÇ
4. EMPERYALİZMİN PETROL POLİTİKASI VE TÜRKİYE : MEHMET TANJU AKAD
5. TÜRKİYE'DE İŞÇİ ÜCRETLERİ VE ENFLASYON; T.İ.B., D.İ.S.K. (Maden-İş, Sosyal-İş Kimya-İş Turizm-İş As-İş), Çağdaş Metal-İş, T. Banka ve Büro-İş Ortak Çalışması.
6. ÇOKULUSLU TEKELLER VE ULUSLARARASI TEKELCİ SERMAYE; YILDIRIM KOÇ
7. ÇOKULUSLU TEKELLER VE İLAÇ SÖMÜRÜSÜ; AYDIN KÖYMEN (çıkacak)
8. TEKELCİ SERMAYE İLE İÇİÇE; TİB ARAŞTIRMASI.

Broşürlerin tanesi 250 kuruştur. 25 TL'sına kadar olan siparişler posta pulu karşılığında, daha büyükleri ödemeli olarak gönderilir.

TEKELCİ SERMAYE İLE İÇİÇE

Tüm İktisatçılar Birliği, ekonomi biliminin halkımız kurtuluş mücadelesine yararlı hale getirilmesini savunmaktadır. «Tekelci Sermaye ile İçİçe», tekelci sermayenin günlük hayatımızın her safhasına nasıl girmiş olduğunu belgeleyen bir broşürdür. Bu çalışma aynı zamanda yerli tekelci sermayenin nasıl uluslararası tekelci sermaye ile bütünleşerek doğup geliştiğini de ortaya koymaktadır. Bu broşürün, tüm emekçi halkımıza, karşı-sındaki emperyalizm ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci sermayeyi tanıtmakla, yararlı olacağı inancındayız.

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ

TÜSTAV